

## Milan Uhde o fakultním roce 1953

Živě si vzpomínám na přijímací zkoušku. Naladila mě skvěle, vzbudila velká očekávání. Examinátoři se neohlíželi na to, co se povinně učilo na střední škole, a kladli otázky zkoumající meze uchazečova poznání. Jedna z mých gymnazijních spolužaček přihlášená ke studiu historie reagovala na dotaz po politických poměrech za takzvané Výmarské republiky navykle: „*To jsme se prosím neučili.*“ Nebyla přijata a stala se příkladem uváděným při děkanských komentářích: takový kandidátův přístup prý je odstrašující. U vysokoškoláka nás zajímá, co zná navíc.

Profesor Hrabák mi určil téma Březina a český symbolismus. Konkrétně žádal, abych odlišil, co v Březinových sbírkách odpovídá přísnému výměru symbolismu a co ne.

To mi vyhovovalo. Čítankově známou báseň věnovanou matce jsem použil jako příklad autorského výchoďiska z realistického žánrového obrázku, který metaforickou cestou přerůstá v nadzemský portrét uctívané bytosti, a vedle něj postavil skladbu *Ruce*, v níž vystupují ryzí symboly oproštěné od bezprostřední vazby k pozemskému světu. Profesor mě potěšil tím, že přijal můj výklad jako samozřejmý, hned na něj navázal požadavkem, abych stejně zkusil charakterizovat symbolismus Sovův, a přikývl mé domněnce, že Sova souvisel se symbolistickou metodou výstavby obrazu spíše dočasně. Jako prozaik výslovně navázal na českou realistickou vypravěčskou tradici. Po otázce, co jsem ze Sovovy prózy četl – *Pankrác Budecius kantor* –, jsem byl propuštěn na chodbu.

Byl jsem přesvědčen, že jestli takhle bude vypadat seminář z české literatury, zvolil jsem studijní obor správně. Radoval jsem se však předčasně. Nadsazuju, ale ne příliš, když řeknu, že jsem takový rozhovor s vyučujícím od té doby až do konce studia neabsolvoval, samozřejmě s výjimkou přednášek doktora Suse a některých lekcí jazykovědných.

Vyučování měnil v duševní mornu především způsob práce. Přednášející se báli sepsat a vydat skripta, protože to v roce 1953 a dalších dvou třech letech byl čin velmi riskantní. Znamenal v době rozkolísaných hodnot veřejný projev vlastního názoru nebo lépe řečeno vlastní představy uplatnění dialektického a historického materialismu a marxismu-leninismu například v oblasti literárních dějin.

Kdo si to mohl dovolit?

Studenti byli proto vybaveni tlustými sešity nebo bloky papíru a zapisovali, co přednášející vyslovil. Před případnými udavači – setkal jsem se se studenty-denuncianty – se pak nabízela obrana, že posluchačův zápis je mylný.

K omylům samozřejmě docházelo. Vzpomínám si, že jeden z kolegů, a to talentovaný student, si až ke státní zkoušce přinesl údaj o názvu staré ruské literární památky jako o *Chožděnji Bogorodicy po rukách*. Památka přitom nelíčila artistický výkon Matky Boží, nýbrž její utrpení, chožděnije po mukam.

Dobrá kolegyně rusistka u stejné zkoušky vytrvale opakovala zmínku o *Gospodě Golovljovyh* netušíc, že hospoda jsou páni, panstvo, statkáři, nikoli hostinec.

Vynechat přednášku nebo seminář bylo porušení povinnosti a nutilo nejen shánět „lékařský přípis“, jak úřední neschopenku nazýval profesor slavistiky Josef Kurz, ale také zjednat si zmeškané informace.

Nedaly se získat z existující literatury. Byla nespolehlivá. Bylo třeba předem poprosit některého z kolegů, aby pod své zápisy vložil kopírák a další list, a svěřit se tedy cizímu pochopení a pojetí látky. Na první dva ročníky si tudíž vzpomínám hlavně jako na usilovné písaření, od kterého odpoledne bolela ruka tak, že jsme už nemohli dál a museli občas pár vět a údajů vědomě vynechat. Naštěstí jsem se na gymnáziu učil těsnopis, a i když jsem nebyl dobrý stenotypista, stačil jsem v nejhroším případě zachytit část přednášky touto metodou. Doma jsem však musel text přepisovat.

Přednášející si účast studentů zaznamenávali nebo při větším počtu posluchačů posílali prezenční listinu. Ještě důslednější pedagogové namátkově kontrolovali, zda se něčí podpis neocitl na listině zásluhou kolegů nebo kolegyně, ačkoli podepsaný nebyl přítomen.

Zvláště náročné byly po té stránce přednášky z marxismu-leninismu. Zlomyslný rozvrhář je naplánoval na pondělní ráno na sedm hodin. Po sedmé nikdo do posluchárny nesměl. To bylo kruté. Studenti zkoušeli přijít až o přestávce. Začínala v sedm čtyřicet pět. Jenže umístit podpis na prezenční listinu dodatečně bylo vyloučeno. Zejména přednášky společné pro všechny jazykové obory skýtal skličující pohled: na sto dvacet studentů se tísnilo v přeplněné posluchárně a psalo a psalo a psalo.

Můj vstup na filozofickou fakultu však byl podobně jako před lety vstup na gymnázium předznamenán a poznamenán hlouběji, a to dvěma událostmi: smrtí vedoucího bohemistické katedry Antonína Grunda a uveřejněním Stalinových statí o jazykovědě.

Grund, jehož monografii o Erbenovi z roku 1935 jsem znal, byl jako žák Arneho Nováka postaven před volbu: uveřejnit ideologický odsudek svého mrtvého učitele, nebo odmítnutí zaplatit odchodem ze školy. Oběsil se, jako se kdysi otrávil Wintrův Kampanus.

Grundův tragický osud se probíral jen na chodbách a potichu. Svě o tom jistě věděl úzký kroužek, jehož hostitelkou byla vdova po Arnem Novákovi. Podobná soukromá setkání údajně pořádala vdova po předčasně zesnulém profesorovi Adolfu Kellnerovi, skvělém dialektologovi. Chodili tam i někteří mladší odborníci, ale i o jejich jménech a vědecké a náboženské orientaci se pouze šeptalo. Spolužákyňě Marta Kellnerová, profesorova dcera, nic neprozradila, aspoň ne širšímu okruhu kolegů.

(UHDE, Milan. *Rozpomínky. Co na sebe vím. Praha – Brno: Torst – Host, 2013, s. 51–53.*)